

Covenant & Conversation

ת"וב

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ה"צר) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

AHARE MOT – KEDOŞİM ÖZET

Sevgi ve Nefret Üzerine

Sefer Vayikra, Moşe'nin kitaplarının merkezinde yer alır. Vayikra'nın merkezinde de "kutsiyet kodu" (*perek* 19) ve ünlü çağrısı vardır: "Kutsal olun, çünkü Ben, Tanrı'nız A-Şem, kutsalım." Bunun da merkezinde Tora'nın doruk noktası olan kısa bir paragraf bulunur:

Kalbinde kardeşinden nefret etme.

Akranını mutlaka ikaz et ve onun yüzünden günah taşıma. Halkının mensuplarına karşı intikam alma ve kin gütmeye. Akranını kendin gibi sev – Ben, A-Şem'im.

"Akranını ikaz et" ne demektir? Rambam ve Ramban iki açıklama verirler. Biri sosyal niteliklidir: Eğer birini yanlış bir davranış içinde görürsek, onun değişmesine yardımcı olmaya gayret etmemiz gerekir. "Bu onunla Tanrı arasındaki bir mesele" diyemeyiz, çünkü bildiğimiz gibi "Tüm Yisrael birbirinden sorumludur".

Ancak Rambam ve Ramban, daha basit anlamın, kişiler arası nitelikte olduğu konusunda hemfikirlerdir. Eğer biri seni incittiyse, sessizlik içinde ondan nefret etme. Ona konuş. "Bana bunu neden yaptın?" de. Ona kendisini açıklama, özür dileme şansı tanı ve kendine onu affetme izni ver.

Bu, ilişkilerin psikolojisi hakkında derin bir şey öğretmektedir. Yahudilik bazen sevgiden çok, adalete önem vermekle itham edilmiştir. Ancak bu iddia yanlıştır. Tora sevgiyi emreder, ancak bunun ne kadar zor olabileceğini de kabul eder. Biri bizi incittiği zaman acı ve öfke hissederiz. Soru, bundan sonra ne yaptığımızdır.

Tora'nın cevabı basit, ama güçlüdür: **Konuş. İletişim kur. Meydan oku. İkaz et. Çıkış.** Belki de biz yanlış anlamışızdır. Veya belki diğer kişi gerçekten de haksızdır, ama şimdi bundan pişmanlık duyuyordur. Her iki durumda da, konuşmak, zedelenmiş bir ilişkiyi onarmanın en iyi yoludur. **Yahudiliğin bize tekrar tekrar öğrettiği gibi, konuşma, insan ilişkilerini yaratma, sürdürme ve onarma gücüne sahiptir.**

Bunun güçlü bir örneği, Kral David'in oğulları Avşalom ve Amnon'dur. Amnon Tamar'a kötülük ettikten sonra Avşalom hiçbir şey söylemez. Sakin görünür, ama sessizliği aslında nefretini gizlemektedir. İki yıl sonra Avşalom intikamını alır ve Amnon'u öldürtür. Önceki sessizliği, affetmiş olmaktan kaynaklanan bir sessizlik değildir. Bunun yerine öfke içinde sessiz kalmış ve bu da, eyleme geçme, intikam alma ihtiyacı şeklinde kangrenleşmiştir.

Diğer bir örnek, Yosef ve kardeşlerinin hikâyesinde görülür. Kardeşleri Yosef'ten nefret ediyorlardı; o kadar ki, "onunla barış içinde konuşamıyorlardı". Rabi Yonatan Aybeşitz'in işaret ettiği gibi, şayet konuşsalar, aralarındaki anlaşmazlığı çözüme kavuşturabilirlerdi. Trajedi, sessizliklerindeydi. **İletişim kurmakta başarısız olmak, genellikle, intikama giden yolun başlangıcıdır.**

Tora'nın bu haftaki emrinin içsel mantığı sonuç olarak şöyledir: Akranını kendin gibi sev. Ama tüm akranları sevmek kolay değildir. Bazıları bizi incitirler. Tora bize incinmemişiz gibi davranmamızı istiyor değildir. Ancak, evet, bize sessizce nefret etmeyi yasaklamaktadır. Bunun yerine acımız

hakkında dürüstçe konuşmamız gerekir. Bu yolla, yanlış anlaşılmalara açıklığa kavuşturulabilir veya yapılan yanlışlar kabullenilebilir ve affedilebilir.

Konuşmazsak güvenmişlik hislerimiz gelişir. Kin duygusu ortaya çıkar. Zaman içinde bu, Avşalom örneğinde olduğu gibi intikama yol açabilir. Fakat eğer konuşursak, bir iyileşme şansı vardır.

Tora'nın çok etkileyici bir özelliği, bir yandan yüksek idealler belirleyip, diğer yandan hâlâ insan doğasını anlıyor olmasıdır. Tora bizden birer melek olmamızı beklemez. Bunun yerine bize o ideallere uygun şekilde yaşamının gerçekçi bir yolunu gösterir.

Birbirimize karşı dürüst olmakla, konuları enine boyuna tartışmakla uzlaşmaya varmamız mümkün olabilir. Tabii ki her zaman değil, ama çoğunlukla. İnsanlık bu basit emre kulak verseydi kim bilir ne kadar çok sıkıntı önlenebilir, hatta ne kadar çok kan dökülmeyebilirdi.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Yosef'in kardeşleri ona karşı kızgınlıklarını ifade etmenin bir yolunu bulmuş olsalardı olaylar nasıl farklı gelişebilirdi?
2. Sessiz kalmak neden bazen tartışmaktan daha tehlikeli olabilir?
3. Birine çok kızdığınız ama hiçbir şey söylemediğiniz bir zamanı düşünün. O duygu zamanla neye dönüşmüştü?

Bir Ana Fikir

Yahudilikte sevgi sessizlikle ifade edilmez. Biri bizi incittiğinde, dürüstçe konuşmalı ve gücendiğimizi gizlememeliyiz. Açık iletişim, nefretin oluşmasını önler, ilişkileri iyileştirir, kin ve intikam döngüsünü daha başlamadan durdurur.

Peraşayı Keşfedelim

HAZIRLAYAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'İN ÖĞRETİLERİNDEN ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Bu hafta iki *peraşa* birden okuyacağız: **Ahare Mot** ve **Kedoşim**.

Ahare Mot, Aaron'un iki oğlunun ölümünden sonra, yılın en kutsal ibadetinin ayrıntılarını verir: Mişkan'daki Yom Kipur ritüeli. Burada Koen Gadol'un, yılın bu en kutsal gününde Kutsalların Kutsalı'na girmesine dair detaylar açıklanır.

Yom Kipur'daki ibadetin merkezi uygulamalarından biri iki tekeyle gerçekleştirilir. Bunlardan biri günah *korbanı* olarak Tanrı'ya sunulur. Diğeri, günah tekesi, ulusun günahları onun üzerinde itiraf edildikten sonra çölde Azazel adı verilen yere gönderilir. *Peraşa* bunun yanında, Tanrı'nın Yisrael halkından talep ettiği saflık yaşamının çeşitli yönlerini ifade eden bazı kanunları da açıklar.

Ardından **Kedoşim** *peraşası*, Tora'daki en kapsamlı etik öğretilerini içerir. Bunlar içinde ünlü "Akranını kendin gibi sev" emri ve gündelik yaşamda birbirimize nasıl davranmamız gerektiğine ilişkin geniş bir kanunlar yelpazesi yer alır.

Peraşa Aktivitesi

Kavgalar

İki ekip halinde ayrılın. Bir kişi sorular soracak, ekipler ise cevap vermek için yarışacak. En çok cevap veren ekip turu kazanacak. Önerilen sorular: "Kardeşlerin kavga etmelerine yol açan bir şey söyleyin." "Komşuların kavgalarına konu olabilecek bir şey söyleyin." "İnsanların çok uzun süre kin gütmelerine yol açabilecek bir şey söyleyin." Cevaplar ne kadar komik olursa o kadar iyi! Birkaç turdan sonra şu soruyu sorun: Bu kavga konularının kaç, tek bir dürüst diyalogla çözümlenebilirdi?

Köprünün İnşası

1924'te iki Alman kardeş, Adolf ve Rudolf Dassler, birlikte bir ayakkabı fabrikası kurmaya karar verdiklerinde, küçük bir Bavyera kasabasında, annelerinin çamaşır odasında idiler. Kusursuz bir ekiptiler: Adolf ayakkabıların tasarımını yapıyor, Rudolf da onları satıyordu. 1936 yılındaki Berlin Olimpiyatları'nda dört altın madalya kazanan Jesse Owens, onların ürettiği ayakkabıları giymişti. İki kardeş dünyanın zirvesindeydi.

Sonra, II. Dünya Savaşı sırasında aralarında bir şeyler ters gitti. Tam olarak ne söylendiğini veya neyin söylenmeden bırakıldığını kimse bilmiyor. Ancak 1948'de iki kardeş birbiriyle konuşmayı kesti. Adolf ayrılarak Adidas şirketini kurdu. Rudolf nehrin diğer tarafına geçti ve Puma şirketini kurdu. Bu çekişme kasabalarını bütünüyle yiyip bitiriyordu. Yerel halk farklı tarafların yanında saf tutmaya başlamıştı. Dükkân sahipleri, hangi tarafta olduklarını göstermek üzere tercih ettikleri markayı vitrinlerine koyuyorlardı.

Kardeşler hiçbir zaman barışmadı. İkisi de 1970 yılında öldü ve Herzogenaurach'ta aynı kilisenin mezarlığında, birbirinden olabildiğince uzak konumdaki mezarlara gömüldü. En baştaki anlaşmazlıkları her ne idiyse, bunu birbirlerine hiçbir zaman yüksek sesle söylememişlerdi ve o aşamada artık çok geçti.

Bunun aksine, Rabi Sacks sık sık Yaakov'un oğullarının hikâyesini, güzel bir barışma örneğine dönüşmüş bir kardeş rekabeti örneği olarak anlatır.

Yosef'in on büyük kardeşi ona karşı memnuniyetsizlik duyguları taşıyor, onunla barış içinde konuşamıyordu. Hatta onu öldürme planları bile yapmışlardı. Onu bir çukura atmışlar, ardından onu köle olarak satmışlar, sonra da babalarına onun vahşi bir hayvan tarafından öldürüldüğü izlenimini vermişlerdi.

Mısır'da tek başına kalan Yosef, bir köle olarak hayat mücadelesi vermiş, hatta sonraları zindana bile atılmıştı. Ancak nihayet tekrar yükselerek Paro'nun sağ kolu haline gelmişti. Tüm bu süre boyunca ne kardeşler Yosef'le, ne de Yosef onlarla konuşmuştu. Fakat yıllar sonra onlarla tekrar karşılaştığında onların olgunlaşmış, *teshuva* yapmış ve Binyamin'i kendisini hiç korumadıkları gibi korumaya hazır olduklarını görmüştü. Böylece kimliğini onlara açıklamış ve onlardan kendilerini affetmelerini isteyerek, kendisinin de onları affettiğini açıkça göstermişti. Kardeşler yanaklarından akan gözyaşlarıyla on iki kişilik bir kucaklama yumağına dönüşmüşlerdi. Nihayet barışık bir aileydiler.

Keşke birbirleriyle hikâyenin en başında konuşmuş olsalardı!

Kartlar ve Sohbet

Kartlar ve Sohbet destelerimiz her *peraşa* için bir kart içermektedir. Kartın bir yüzünde Tora'dan, üzerinde düşünmek ve tartışmak üzere ilginç bir soru bulacaksınız. Diğer yüzde Rabi Sacks'tan, *peraşanın* üzerine yeni bir ışık tutacak bir fikri keşfedeceksiniz.

"Kalbinde kardeşinden nefret etme..."

- Vayikra 19:17-18

Tora, bir kişi sizi incittiye bile kalbinizde ondan nefret etmemeniz gerektiğini söylemektedir.

SORU:

Hoşlanmadığınız – hatta nefret ettiğiniz – biri varsa ne yapmalı?
Size zarar vermiş, hakaret etmiş veya sizi incitmiş olabilir.
Nefretiniz mantıksız değil. Ne yapmalı?

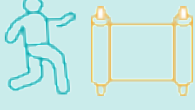
Rabi Sacks bunu şöyle açıklar:

"Tanrı bize, insan doğasına ait duyguların hiçbirini hissetmeyen birer melek olmamızı emretmez. Ancak nefret etmeyi bize yasaklar. Bu nedenle, biri size bir yanlış yaptığı zaman onunla yüzleşmeniz gerekir.

Birbirimize karşı dürüst olmakla, konuları enine boyuna tartışmakla uzlaşmaya varmamız mümkün olabilir – her zaman değil, ama çoğunlukla. İnsanlık bu emre kulak verseydi, kim bilir ne kadar çok sıkıntı önlenebilir ve ne kadar çok kan dökülmeyebilirdi."

• **Kartlar ve Sohbet** hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/cards-and-conversation> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

Pratikte Peraşa

HAFTANIN MİTSVASI

Akranını Sev
(Vayikra 19:18)

Rabi Akiva bu mitsvayı bütün Tora'nın en önemli ilkesi olarak nitelemiştir. Kendimize otomatik olarak gösterdiğimiz sabır, cömertlik ve iyi niyetin aynısını çevremizdeki insanlara da göstermemiz emredilmiştir.

Biz kendi bağlamımızı, kendi baskılarımızı, kendi yanlış yollarımızı anlarız ve bu yüzden çoğu zaman hatalarımız için kendimizi affederiz. Veaavta lereaha kamoha mitsvası bizden, aynısını diğer herkes için de yapmamızı ister.

PRATİK KONUŞALIM

Siz nasıl sevgi göstereceksiniz?

Tora bizden başkalarına karşı sıcak duygular *hissetmemizi* istiyor değildir. Sevgiyle *hareket etmemizi* istemektedir. Ve şaşırtıcı biçimde, duygular çoğu zaman eylemlerden doğar.

Hayatınızda görmezden gelinmesi kolay olan bir kişiyi seçin. Bu mutlaka hoşlanmadığınız biri olmak zorunda değil. Son zamanlarda pek görmediğiniz biri de olabilir. Yanından geçtiğinizde dikkatinizi vermediğiniz bir komşu. Pek konuşmak istemediğiniz bir iş arkadaşı. Kanıksadığınız bir aile ferdi. Bu hafta içinde, seçtiğiniz bu kişi için somut bir şey yapın – bunu sizden o istediği için değil ve övgü almak için de değil. Bir şeyler pişirin. Bir mesaj gönderin. Kendinizi gösterin. Duygular çoğu zaman eylemleri takip eder.

“Ve bunları yapın, çünkü rengimiz, kültürümüz, sınıfımız ve inancımız ne olursa olsun, birer insan olarak, hepimiz insani dayanışma sözleşmesiyle bağlantıyız. Bunlar ahlaki ilkelerdir...” – Rabi Sacks

Şunu Bir Dene

GENÇ ÖĞRENCİLER

Sizden istenmeden ve kimseye de söylemeden ailenizden veya sınıfınızdan biri için iyilik ve şefkat ifade eden bir şey yapın. Son bisküviyi ona bırakın. Önceliği ona verin. Onun moralini yükseltin. Pozitif herhangi bir şey olabilir! Haftanın sonunda, sevgi ifade eden bir şeyi sırf sevgi ifadesi olarak sessizce yapmanın size kendinizi nasıl hissettirdiğini düşünün. İşte, eylemde *veaavta lereaha kamoha* budur.

İLERİ DÜZEYLİ ÖĞRENCİLER

Normalde belki kanıksadığınız bir kişiye yardım etmek için bilinçli bir çaba gösterebilir misiniz? Ona en zor gününüzde size davranılmasını isteyeceğiniz şekilde davranın. Fazlasıyla sabırlı olun. Nasıl olduğunu sorun ve vereceği cevabı ciddiyetle bekleyin. Akranınızı kendiniz gibi sevmenin ne kadar çaba gerektirdiği ve Tora'nın bunu neden sadece hoş bir fikir düzeyinde bırakmayıp bir ilke, bir *mitsva* haline getirdiği üzerinde düşünün.

Katmanlı Öğrenim

Rabi Sacks'ın çeviri ve açıklamalarıyla Koren Sacks Humash'tan aktardığımız bakış açılarıyla, Tora'da adım adım ilerleyin. Her adım sizi biraz daha derine götürecektir ve tıpkı Rabi Sacks'ın öğrettiği gibi 'Sohbet olarak Tora'yı davet edecektir.

Karet Cezası

KATMAN 1: TORA'NIN METNİNE BAK - VAYIKRA 17:4

”וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא, מִקֶּרֶב עַמּוֹ...”

KATMAN 2: RABİ SACKS'IN ÇEVİRİSİNİ OKU

“... o kişi halkın içinde kesilip atılacaktır...”

KATMAN 3: ANLAMINI HAKKINDA DÜŞÜN

Karet, Yahudilikteki cezaların en ağıridir. Kişinin, halkıyla olan bağının ebediyen tamamen kesilmesi anlamına gelir. Bu neden bu kadar korkunçtur? Bu ceza hangi durumlarda gerekli olabilir?

KATMAN 4: RABİ SACKS'IN AÇIKLAMASINI ÖĞREN

“Yahudilikteki her emir, her “yap” ve her “yapma”, “biz”i, “ben”in önüne koymanın bir yoludur. Örneğin Şabat günü işten istirahat ettiğimiz zaman, kişisel bir rahatlama söz konusu değildir. Eğer öyle olsaydı, haftanın yedinci gününü kişisel hobilerimizin veya tercih edeceğimiz herhangi bir şeyin peşinde harcardık. Ancak bunun yerine, Şabat, toplumsal bir dinlenme günüdür. “Ben”in değil, “biz”in günüdür. Benzer şekilde burada da, *korban* amaçlı hayvan kesimi merkezleştirilmiştir... Yahudilik, kişisel kurtuluştan çok, kolektif kurtuluşa odaklanan bir inançtır.

“Buna paralel olarak, Yahudilikte her ihlal de “ben”i, “biz”in önüne koymanın bir yoludur. Kişisel avantajımızı kolektif çıkarın veya şahsi eğilimlerimizi toplumun kanunlarının önüne yerleştirdiğimiz zaman, er ya da geç günah işleriz. İşte bu nedenle, Yahudilikteki en ağır ceza, insanlar tarafından verilmeyen bir cezadır: *karet*, tam olarak, toplumdan “kesilmek” anlamına gelir.

Kendi sorularınızı da ekleyin! Öğrendiklerinizi Tora'daki diğer örneklere ve kendi yaşamınıza da uygulayın...

Tüm Yahudi kanunu içinde en ağır cezanın idam değil de *karet* – toplumdaki kesilip atılmak – olması, Tora'nın insan anlayışı hakkında gereken her şeyi söylemektedir.

İhlalde bulunmak, kişisel avantajı toplumsal sorumluluğa tercih etmektir. Ceza da suça bire bir denktir: eğer tek başınıza, bencilce, toplumun dışında hareket etmeyi seçiyorsanız, o zaman ait olduğunuz yer de toplumun dışıdır.

1. Kişisel görünen, ama temelinde toplumsal olan bir mitsva aklınıza geliyor mu?
2. Karet Tora'nın bütünü içinde en ağır ceza olarak tarif edilmektedir. Toplumla ilişkin kesilmesi neden fiziksel cezadan daha ağır kabul edilmektedir?
3. Rabi Sacks, kişisel avantajımızı kolektif çıkarın önüne koyduğumuz zaman, er ya da geç günah işleyeceğimizi söylemektedir. Kendisine katılıyor musunuz? Aklınıza kendi yaşamınızdan veya güncel haberlerden bir örnek geliyor mu?

[Koren Sacks Humash](https://rabbisacks.org/books/the-koren-sacks-humash) hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/books/the-koren-sacks-humash> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org, adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: @RabbiSacks

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.